

3 Demografische ontwikkelingen (Rapport Kenniscentrum Bevolkingsdaling en Beleid)

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over de ontwikkeling van het totaal aantal inwoners (paragraaf 3.2) en de ontwikkeling naar leeftijd (paragraaf 3.3).

3.2 Bevolkingsgroei

3.2.1 Inleiding

Zoals eerder toegelicht wordt de groei van het totaal aantal inwoners bepaald door de natuurlijke aanwas (saldo van geboorte en sterfte) en het migratiesaldo (inkomende migratie min uitgaande migratie, binnenlands plus buitenlands). Vooral door de variatie in het migratiesaldo kan de bevolkingsgroei van jaar tot jaar verschillen. Dat verschil wordt over het algemeen groter naar mate de beschouwde gebieden kleiner zijn. Om een beter zicht te krijgen op de meer structurele ontwikkeling wordt in deze paragraaf de gemiddelde groei over 7 jaar genomen.

De prognose in dit hoofdstuk is gebaseerd op berekeningen van het Kenniscentrum Bevolkingsdaling (KcBB), waarbij gebruik gemaakt is van de regionale prognose van CBS/PBL (Pearl) en ABF Research (PRIMOS) en van de laatste landelijke prognose van CBS.

3.2.2 Nederland

De in hoofdstuk 2 geschetste trendmatige daling van de natuurlijke aanwas gaat in de toekomst door. Dat ligt anders voor het migratiesaldo. Dat was in de periode 1996-2002 relatief hoog en in de periode 2003-2007 betrekkelijk laag (figuur 2.3). Volgens de huidige prognose van het CBS wordt dat saldo in de komende jaren weer relatief hoog. Maar het is denkbaar dat het als gevolg van de economische crisis in de eerstkomende jaren lager wordt dan de huidige prognose. We kunnen dus schommelingen verwachten.

De combinatie van de natuurlijke aanwas en het migratiesaldo toont voor Nederland een relatief hoge bevolkingsgroei rond de recente eeuwwisseling, een vermindering van de groei daarna, een stabilisatie van de groei in de eerstkomende jaren en een licht dalende trend over een aantal jaren. Deze ontwikkeling komt in figuur 3.1 zowel bij het platteland als bij het stedelijk gebied tot uitdrukking.

Maar uit die figuur blijkt ook dat de bevolkingsgroei op het platteland duidelijk lager is dan in het stedelijk gebied. Tabel 3.1 laat zien dat gemiddeld over de afgelopen jaren voor het platteland de som van de natuurlijke aanwas van 0,28% per jaar en het migratiesaldo van -0,12% per jaar een groei oplevert van slechts 0,16% per jaar. Terwijl voor het stedelijk gebied een 0,35% natuurlijke aanwas plus 0,07% migratiesaldo een groei van 0,42% laat zien. In de komende jaren blijft de natuurlijke aanwas op het platteland naar verwachting verder achter bij het stedelijk gebied dan in de afgelopen jaren.

Figuur 3.1 *Bevolkingsgroei Nederland in procenten, gemiddeld over 7 jaar, onderscheiden in platteland en stedelijk*

Bron: CBS, PBL, ABF Research, KcBB

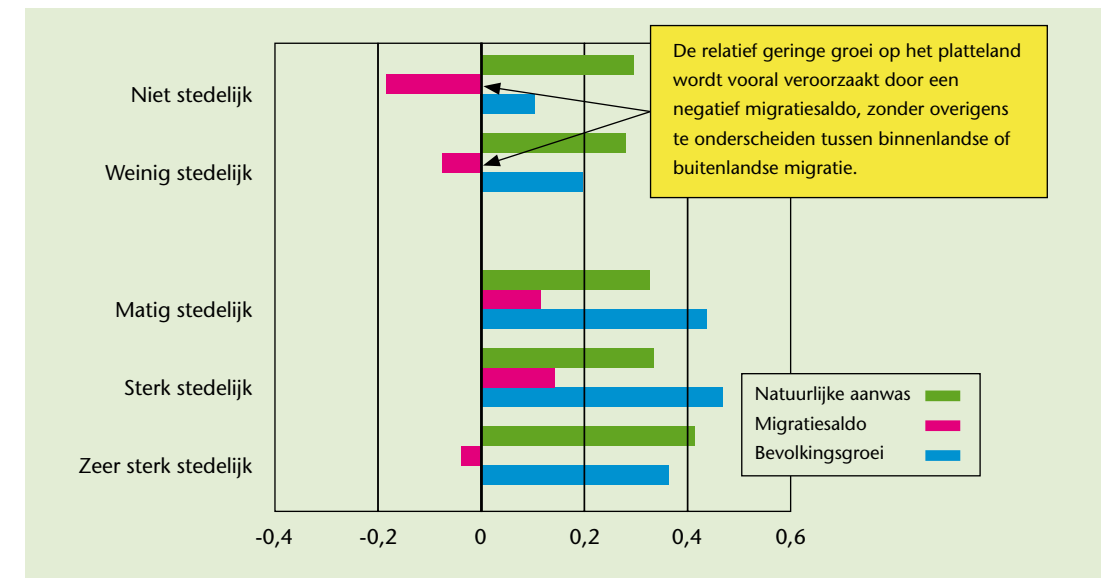
Tabel 3.1 *Bevolkingsgroei Nederland in procenten, gemiddeld over 7 jaar, naar componenten natuurlijke aanwas en migratiesaldo, onderscheiden naar stedelijkheid*

	2001/2008			2009/2015			2016/2022
	Groei	Nat. aanw.	Migr. saldo	Groei	Nat. aanw.	Migr. saldo	
Totaal Nederland	0,33	0,33	0,01	0,30	0,22	0,07	0,27
Niet stedelijk	0,10	0,29	-0,19	0,04	0,09	-0,05	0,03
Weinig stedelijk	0,20	0,28	-0,08	0,14	0,10	0,04	0,12
Platteland	0,16	0,28	-0,12	0,10	0,10	0,01	0,09
Matig stedelijk	0,43	0,32	0,11	0,33	0,18	0,15	0,26
Sterk stedelijk	0,46	0,33	0,13	0,42	0,25	0,16	0,36
Zeer sterk stedelijk	0,36	0,41	-0,05	0,51	0,45	0,06	0,53
Stedelijk	0,42	0,35	0,07	0,42	0,29	0,13	0,38

Bron: CBS, PBL, ABF Research, KcBB

Deze cijfers verklaren het hoogteverschil tussen de lijnen in figuur 3.1

Figuur 3.2 *Bevolkingsgroei Nederland in procenten, gemiddeld over 2001/2008*

Bron: CBS, KcBB

3.2.3 Alle regio's, historische ontwikkeling

In deze subparagraaf komt de bevolkingsontwikkeling tot nu toe aan de orde, de gerealiseerde ontwikkeling. De volgende subparagraaf gaat over de toekomst op basis van een prognose.

Figuur 3.3a toont de 40 COROP-regio's, waarin Nederland opgedeeld kan worden. In die figuur is de procentuele bevolkingsgroei per regio in beeld gebracht, gemiddeld over de afgelopen 7 jaar, onderscheiden in platteland en stedelijk gebied.

In driekwart van de regio's (29 van de 40) was de bevolkingsgroei op het platteland minder (of de daling groter) dan in het stedelijk gebied. De snelste bevolkingsdaling op het platteland trad op in de regio Delfzijl en omgeving (-0,86% per jaar gemiddeld over 2002/2008). Deze regio bestaat volgens de gebruikte afbakening helemaal uit platteland.

De volgende regio met snelle bevolkingsdaling op het platteland is Zuid-Limburg (-0,54% per jaar). Dit is een matig stedelijke regio (tabel 2.3), waar de bevolking in het stedelijk gebied iets sneller daalt dan op het platteland (figuur 3.3a).

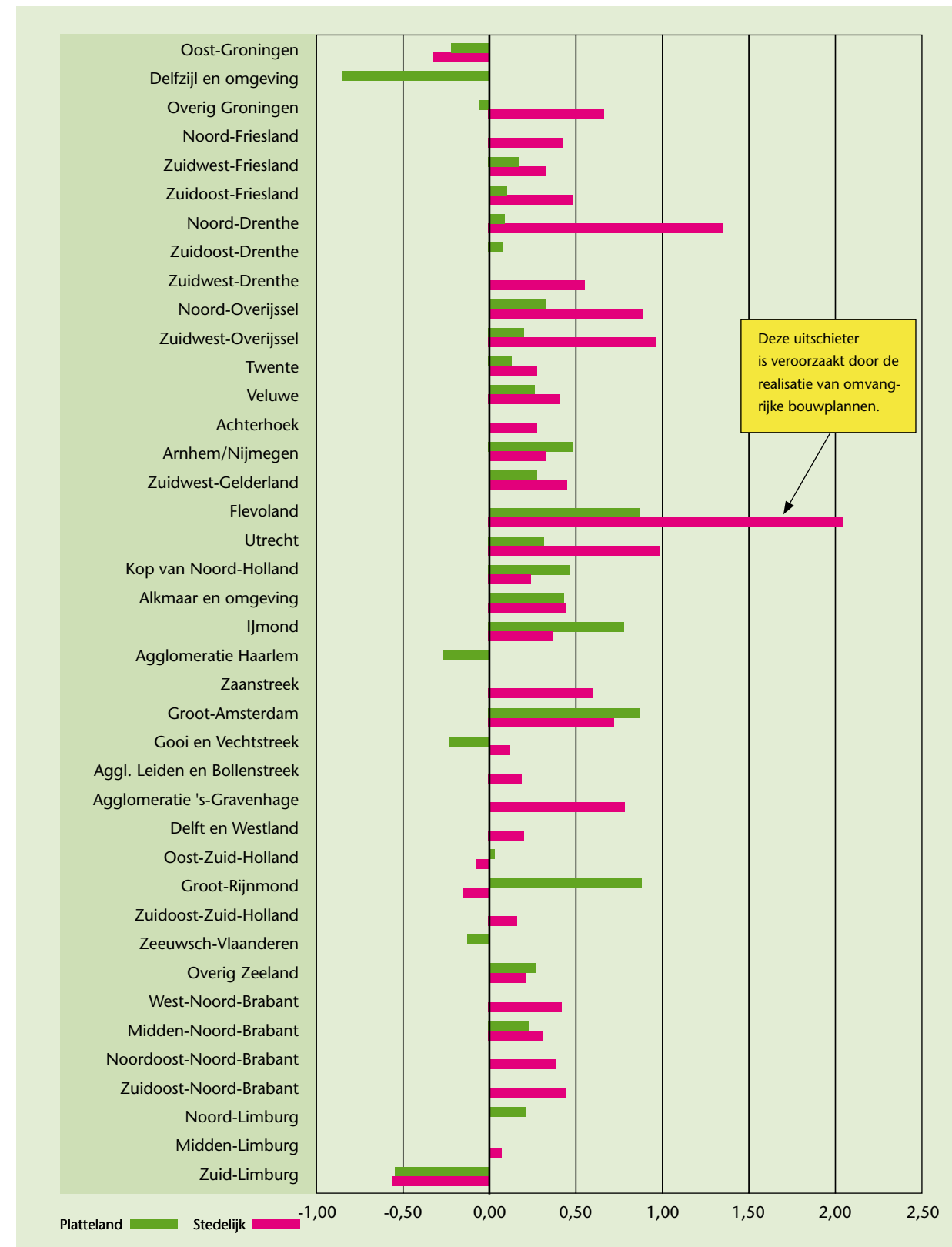
Qua snelheid van bevolkingsdaling op het platteland volgt dan de Agglomeratie Haarlem, maar in deze zeer sterk stedelijke regio wonen relatief weinig mensen op het platteland. De (sterke) bevolkingsdaling op het platteland is in deze regio mogelijk tijdelijk en niet structureel, vanwege de regionale groei van de omvang van de bevolking, waar ook het platteland van zou kunnen profiteren.

De volgende regio in volgorde van bevolkingsdaling op het platteland is Gooi en Vechtstreek. Ook in deze sterk stedelijke regio wonen relatief weinig mensen op het platteland en is de (sterke) bevolkingsdaling mogelijk tijdelijk, omdat er regionaal nog sprake is van groei.

In volgorde van snelheid van bevolkingsdaling op het platteland in de afgelopen jaren volgt als vijfde regio Oost-Groningen (-0,22% per jaar). In deze plattelandregio valt één gemeente (Winschoten) in het matig stedelijk gebied. Daar daalde het aantal inwoners sneller dan in de plattelandsgemeenten. Opvallend in figuur 3.3a is de bevolkingsontwikkeling in de zeer sterk stedelijke regio Groot-Rijnmond: bevolkingsdaling in het stedelijk gebied maar sterke bevolkingsgroei op het platteland.

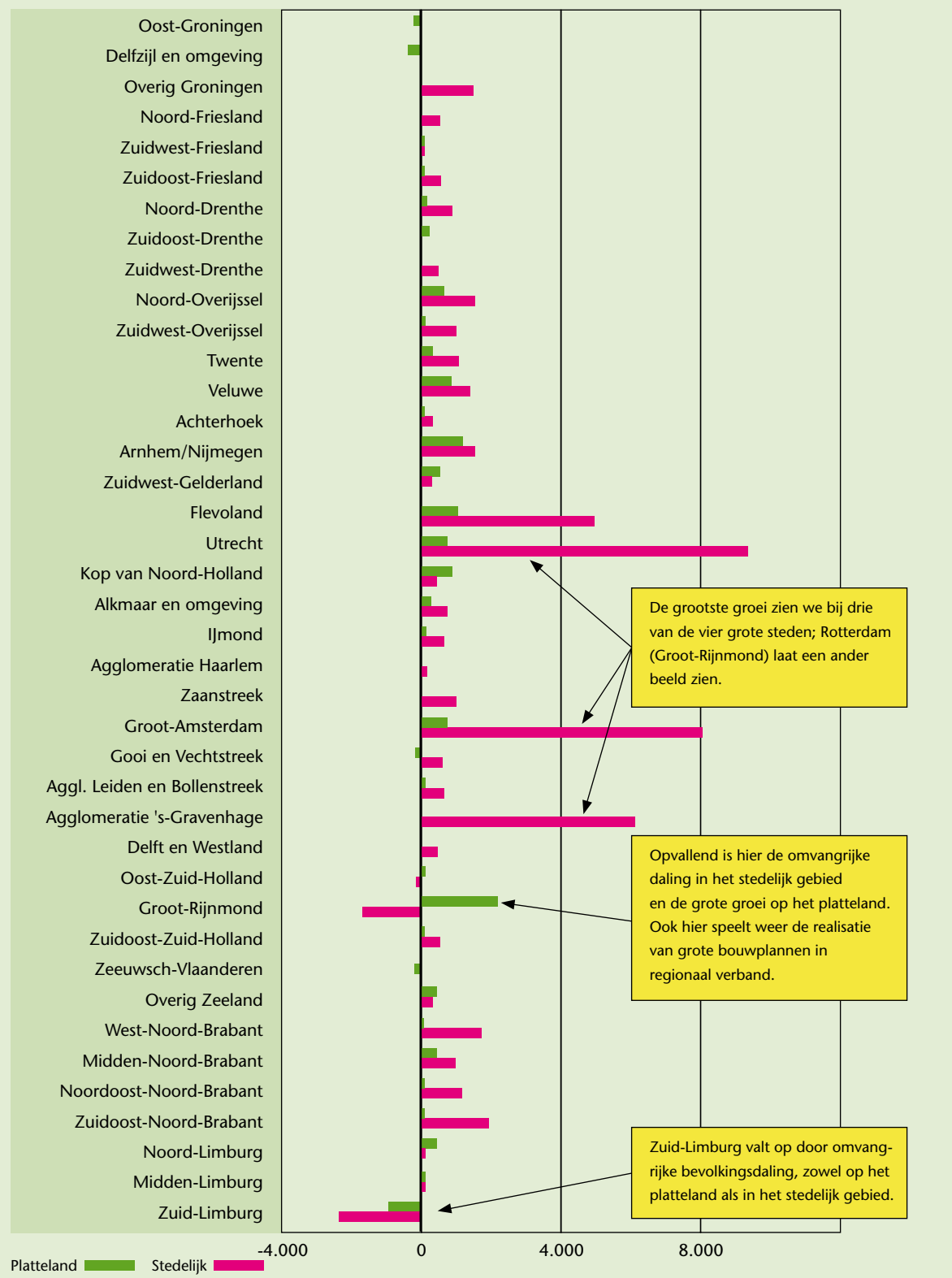
De omvang van de regio's verschilt sterk qua aantal inwoners. Vandaar dat eenzelfde procentuele verandering in een grote regio grotere aantallen laat zien dan in een kleine regio (figuur 32.3b).

Figuur 3.3a Bevolkingsgroei regio's in procenten per jaar gemiddeld over 2002/2008, onderscheiden in platteland en stedelijk

Bron: CBS, KcBB

Figuur 3.3b Bevolkingsgroei regio's in absolute aantallen per jaar gemiddeld over 2002/2008, onderscheiden in platteland en stedelijk

Bron: CBS, KcBB

3.2.4 Alle regio's, prognose

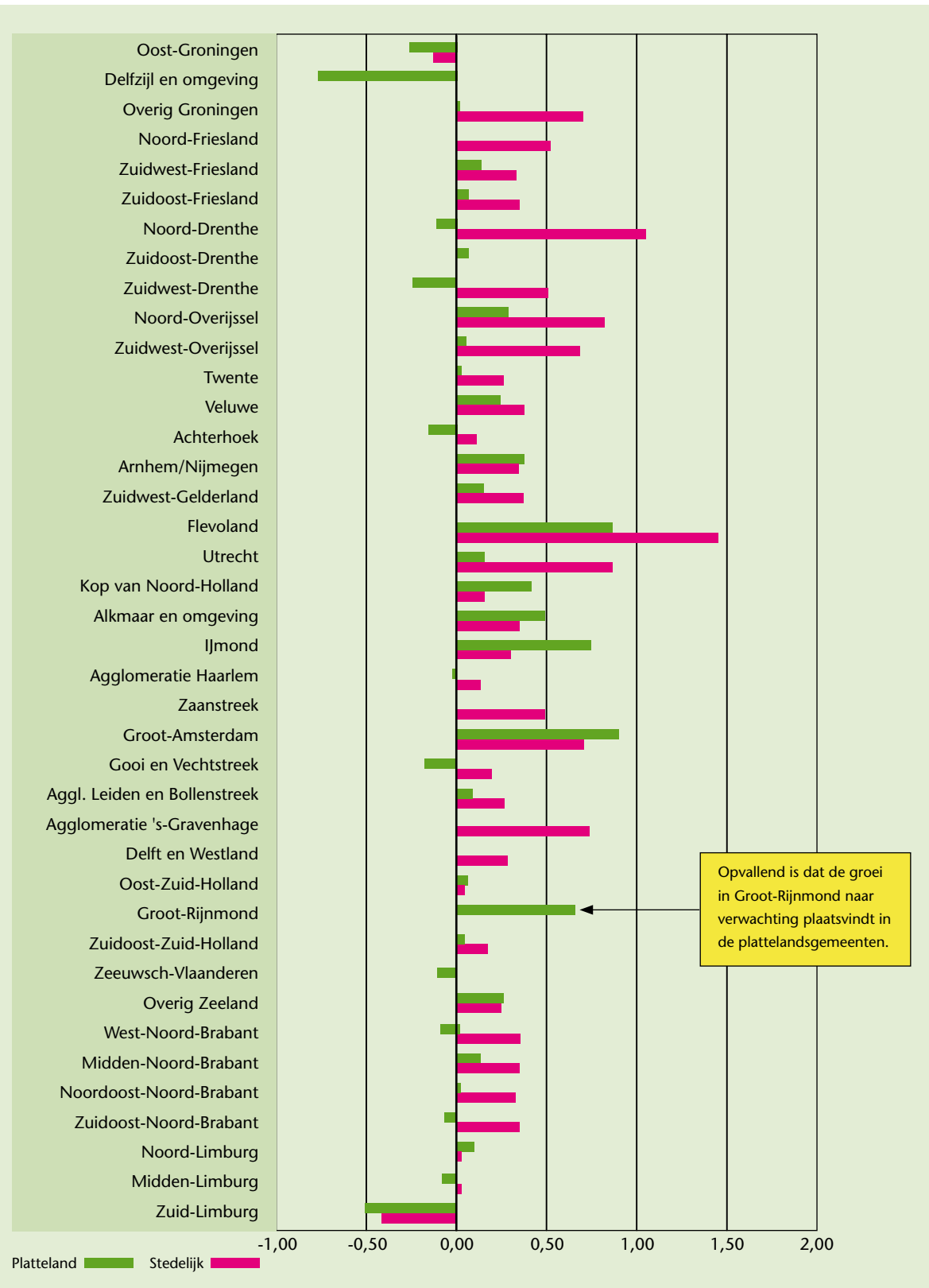
Het voorgaande had betrekking op de ontwikkeling in de afgelopen 7 jaar. In die periode hadden 9 van de 40 regio's bevolkingsdaling op het platteland. In figuur 3.4 is een prognose gegeven voor de komende 7 jaar. Dan zal naar verwachting in 13 van de 40 regio's het aantal inwoners dalen. Het aantal gebieden met bevolkingsdaling op het platteland neemt geleidelijk toe, omdat de natuurlijke aanwas een trendmatige daling laat zien.

Naast de eerder genoemde regio's tonen nu ook de volgende regio's het beeld van bevolkingsdaling op het platteland: Achterhoek, Noord-Drenthe, West-Noord-Brabant, Zuidoost-Noord-Brabant, Midden-Limburg en Noord-Friesland.

Het is overigens onzeker hoe de bevolkingsontwikkeling in de verdere toekomst zal verlopen. Het structurele karakter van de vertraging van de groei die langzaam overgaat in daling van de totale omvang stelt ons voor situaties die we in die mate en soort nooit hebben gekend. We weten niet hoe mensen daarop gaan reageren en hun keuzegedrag gaan aanpassen. Er rijzen dus vragen als:

- Extra bevolkingsdaling op het platteland heeft nadelen voor het woonklimaat, zoals het verdwijnen van voorzieningen, maar ook voordelen, zoals meer rust en ruimte en lagere prijzen van de huizen. Welke migratiestromen gaan in de verdere toekomst optreden als gevolg van deze voordelen en nadelen?
- Bevolkingsdaling wordt weliswaar een steeds algemener verschijnsel in Nederland, maar blijft de bevolking op het platteland sneller dalen dan in het stedelijk gebied?

Figuur 3.4 Bevolkingsgroei regio's in procenten per jaar gemiddeld over 2009/2015, onderscheiden in platteland en stedelijk

Bron: CBS, PBL, ABF Research, KcBB

3.2.5 Groningen

Voor een beter inzicht in de bevolkingsontwikkeling op het platteland gaan we nu in op enkele specifieke regio's.

Relatief de sterkste bevolkingsdaling op het platteland treedt op in de regio Delfzijl en omgeving (figuur 3.3a en 3.4). Ook in de aangrenzende regio Oost-Groningen is de daling groot. In de regio Overig Groningen (stad Groningen en omgeving) verandert het aantal inwoners op het platteland niet veel en is er sterke groei in de stad.

De provincie Groningen heeft veel platteland (tabel 3.2). Op het platteland daalt het aantal inwoners vooral als gevolg van een uitgaand migratiesaldo (figuur 3.5a en 3.5b), terwijl in de stad Groningen en omgeving (regio Overig Groningen, figuur 3.4.c) het aantal inwoners in het stedelijk gebied aanzienlijk groeit, mede als gevolg van een aanzienlijk inkomend migratiesaldo.

In de provincie Groningen is dus sprake van 'leegloop' van het platteland. De ontwikkeling in Groningen past in het landelijke beeld als het gaat over het verschil in ontwikkeling tussen platteland en stedelijk. In driekwart van de Nederlandse regio's (29 van de 40) was de bevolkingsgroei op het platteland minder (of de daling groter) dan in het stedelijk gebied (paragraaf 3.2.3). In de dunbevolkte provincie Groningen is dat verschil in ontwikkeling tussen platteland en stedelijk gebied echter wel extra groot.

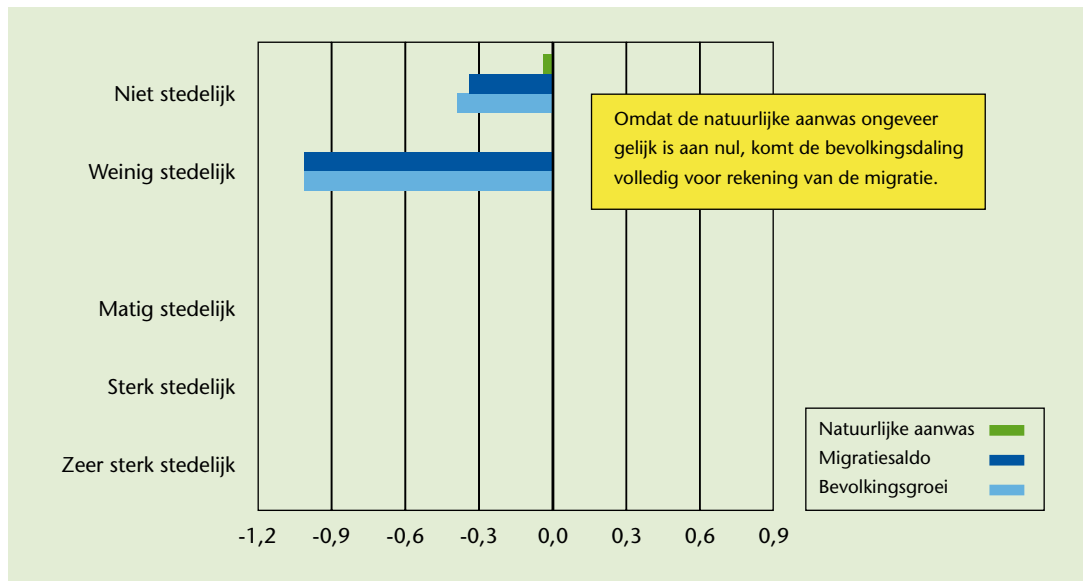
Tabel 3.2 Provincie Groningen en deelregio's, aantal inwoners naar mate van stedelijkheid 2009

	Delfzijl e.o.		Oost-Groningen		Overig Groningen		Provincie Groningen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Totaal	49.000	100	152.000	100	373.000	100	574.000	100
Niet stedelijk	12.000	25	59.000	39	105.000	28	177.000	31
Weinig stedelijk	37.000	75	75.000	49	48.000	13	160.000	28
Matig stedelijk	0	0	18.000	12	35.000	9	53.000	9
Sterk stedelijk	0	0	0	0	0	0	0	0
Zeer sterk stedelijk	0	0	0	0	185.000	50	185.000	32

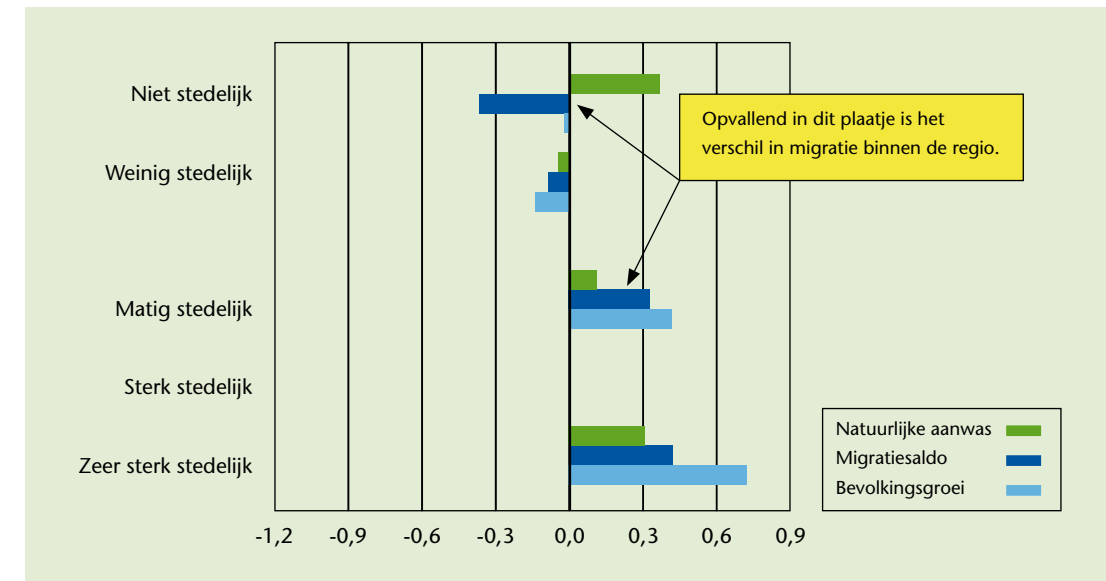
Als gevolg van afronding is som van de onderdelen niet altijd gelijk aan het totaal.

Bron: CBS, KcBB

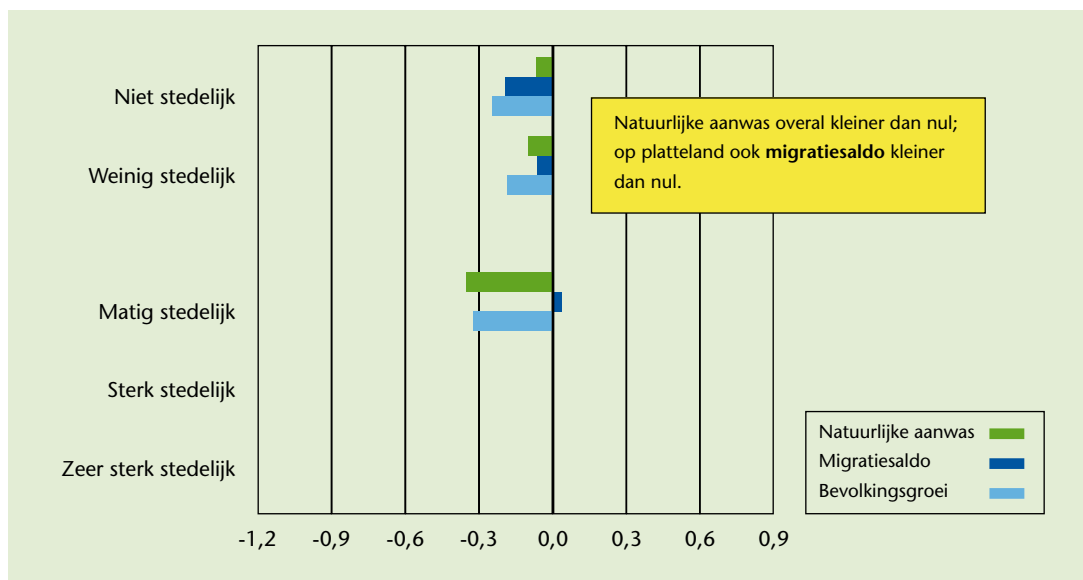
Figuur 3.5a Bevolkingsgroei Delfzijl e.o. in %, gemiddeld over 2001/2008

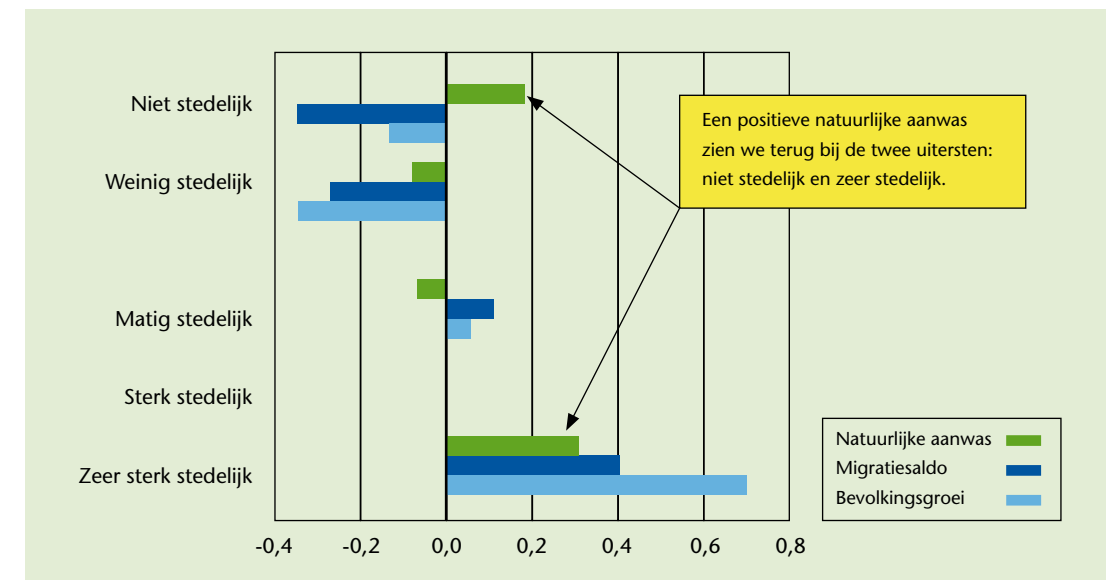
Figuur 3.5c Bevolkingsgroei Overig Groningen in %, gemiddeld over 2001/2008

Figuur 3.5b Bevolkingsgroei Oost-Groningen in %, gemiddeld over 2001/2008

Figuur 3.5d Bevolkingsgroei provincie Groningen in %, gemiddeld over 2001/2008

Bron: CBS, KcBB

3.2.6 Limburg

Na Delfzijl en omgeving heeft Zuid-Limburg de snelste daling van het aantal inwoners op het platteland. In Midden-Limburg is geen groei meer op het platteland, in Noord-Limburg nog wel (figuur 3.3a en 3.4). Zuid-Limburg is een dichtbevolkt gebied (de adressendichtheid is dubbel zo hoog als in Delfzijl en omgeving en in Oost-Groningen). De gevolgen van bevolkingsdaling zijn daardoor anders. Bij het verdwijnen van een voorziening in Zuid-Limburg wordt de afstand tot de volgende voorziening minder groot dan in de regio's in Groningen. Anders gezegd: het ene plattelandsgebied is het andere niet. Een gemeente als Onderbanken in Parkstad Limburg hoort men te rekenen tot de plattelandsgemeenten, maar ligt in een zodanig stedelijk gebied dat verlies van voorzieningen anders wordt ervaren (en kan worden opgelost) dan bijvoorbeeld de gemeente Reiderland in Groningen, die ver van een stedelijk gebied verwijderd ligt.

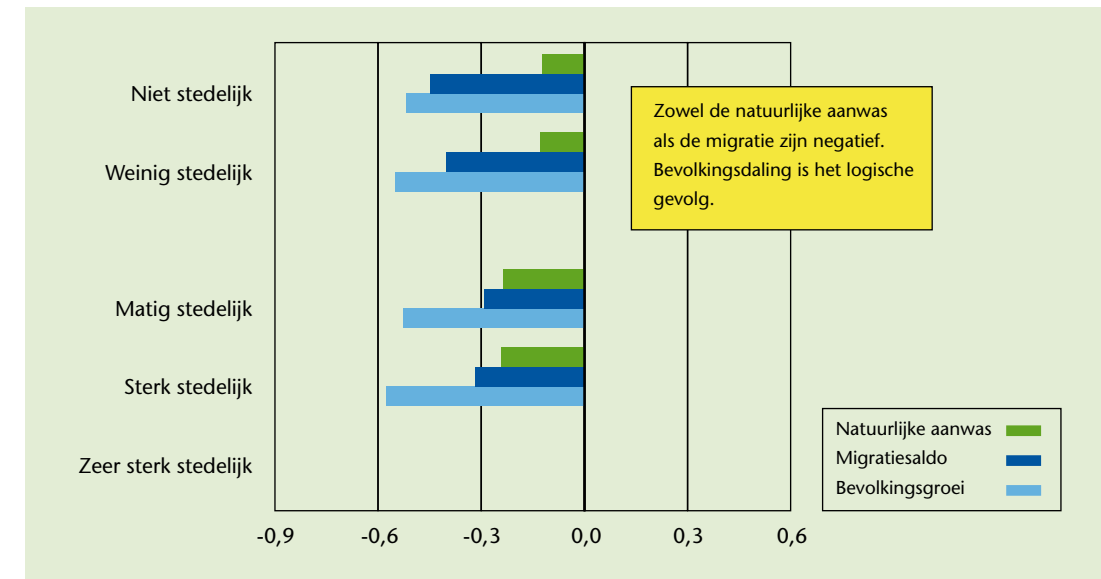
Al eerder is aangegeven dat in Nederland over het algemeen de bevolkingsgroei op het platteland lager is (of de daling groter) dan in het stedelijk gebied. In Limburg is dat niet het geval, in die zin dat het verschil in ontwikkeling van aantal inwoners tussen platteland en stedelijk gebied beperkter is (figuur 3.6a tot en met 3.6d). In Zuid-Limburg daalt het aantal inwoners op het platteland sterk, maar niet meer dan in de steden. In Noord-Limburg groeit het aantal inwoners op het platteland nog en is de groei op het platteland hoger dan in het stedelijk gebied. In het stedelijk gebied in Noord-Limburg was de afgelopen zeven jaar nauwelijks groei. Die groei verdwijnt mogelijk helemaal.

Tabel 3.3 Limburg en deelregio's, aantal inwoners naar mate van stedelijkheid 2009

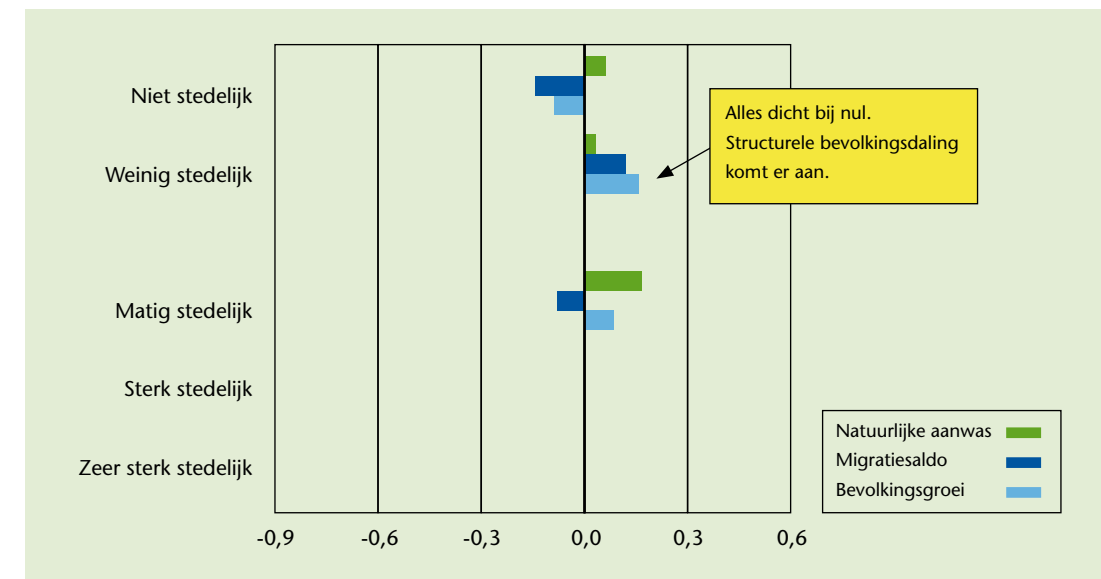
	Zuid-Limburg		Midden-Limburg		Noord-Limburg		Limburg	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Totaal	609.000	100	234.000	100	279.000	100	1.123.000	100
Niet stedelijk	78.000	13	83.000	35	56.000	20	217.000	19
Weinig stedelijk	112.000	18	49.000	21	132.000	47	292.000	26
Matig stedelijk	182.000	30	103.000	44	0	0	285.000	25
Sterk stedelijk	273.000	39	0	0	91.000	33	329.000	29
Zeer sterk stedelijk	0	0	0	0	0	0	0	0

Bron: CBS, KcBB

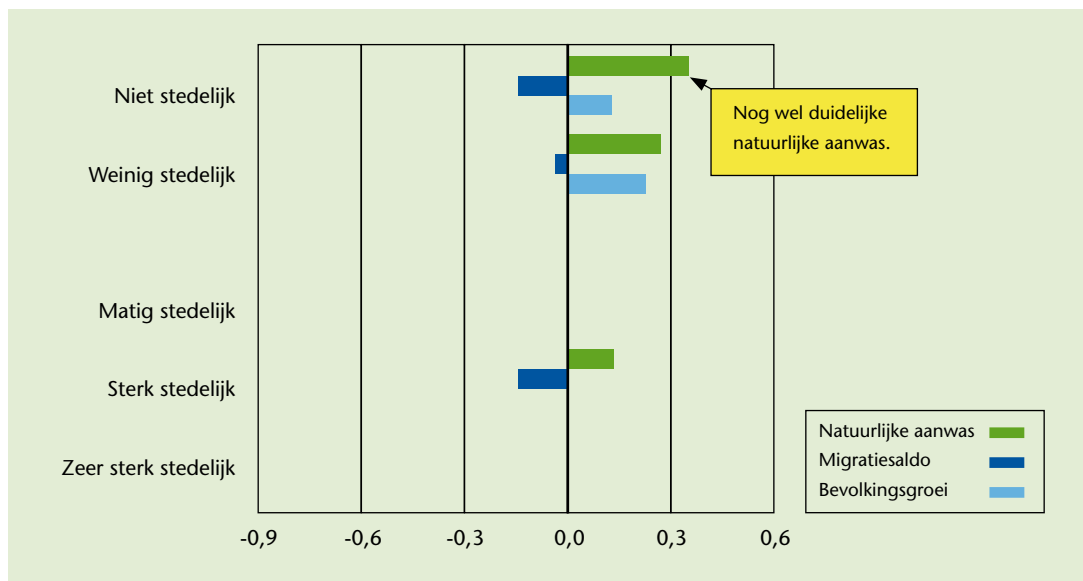
Figuur 3.6a Bevolkingsgroei Zuid-Limburg in %, gemiddeld over 2001/2008

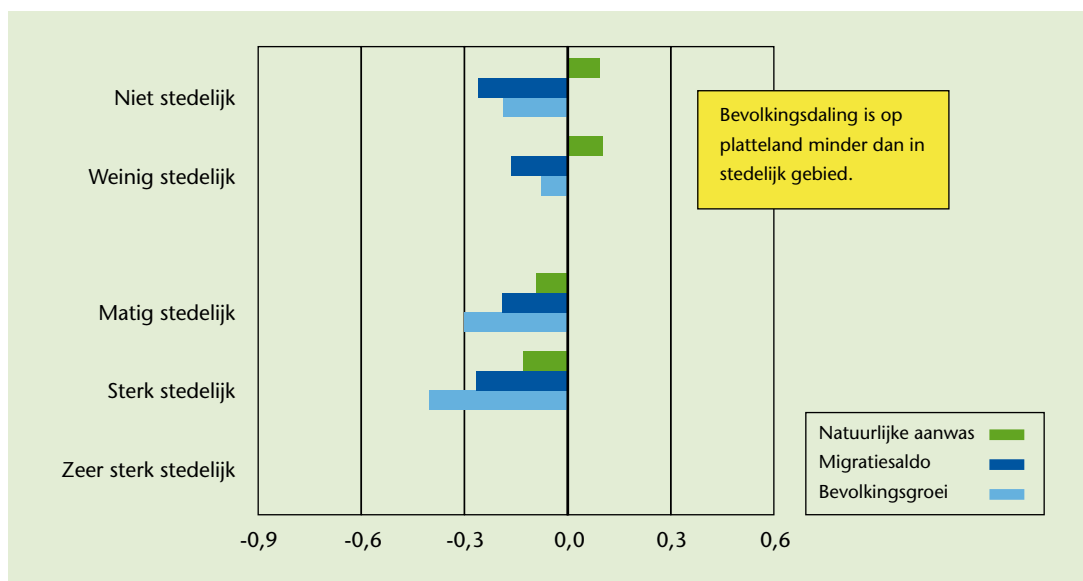
Figuur 3.6b Bevolkingsgroei Midden-Limburg in %, gemiddeld over 2001/2008

Figuur 3.6c Bevolkingsgroei Noord-Limburg in %, gemiddeld over 2001/2008

Figuur 3.6d Bevolkingsgroei Limburg in procenten, gemiddeld over 2001/2008

Bron: CBS, KcBB

3.2.7 Zeeland

Als het gaat over bevolkingsdaling op het platteland is de volgende relevante regio Zeeuwsch-Vlaanderen. Dat is net zoals Delfzijl en omgeving en Oost-Groningen een weinig stedelijke regio.

In Zeeuwsch-Vlaanderen daalt het aantal inwoners omdat er meer mensen sterven dan er kinderen geboren worden en niet omdat er een uitgaand migratiesaldo is (figuur 3.7a). De eerste indruk is dat in deze regio het aantal inwoners op het platteland niet daalt door 'leegloop', dus niet door vertrek zoals in delen van de provincie Groningen, maar door 'uitsterven', een geboortetekort. Bij een nadere analyse van de migratiestromen zou kunnen blijken dat jongeren wegtrekken, bijvoorbeeld om elders te gaan studeren en dat ouderen zich vestigen, bijvoorbeeld vanwege het aantrekkelijk woonklimaat. Daardoor wordt het saldo van de totale migratie van alle leeftijdsgroepen samen weliswaar niet kleiner dan nul, maar zijn er per saldo wel jonge mensen vertrokken en wonen er dus weinig mensen in de leeftijd dat ze kinderen krijgen. Met andere woorden, er zijn wel gevolgen voor de samenstelling van de bevolking.

In de regio Overig Zeeland is op het platteland nog wel duidelijk een geboorteoverschot en bovendien een inkomend migratiesaldo. Daar is op het platteland nog bevolkingsgroei. Die groei is daar groter dan in het stedelijk gebied, anders dan het algemene Nederlandse beeld, waar stedelijk sneller groeit dan landelijk.

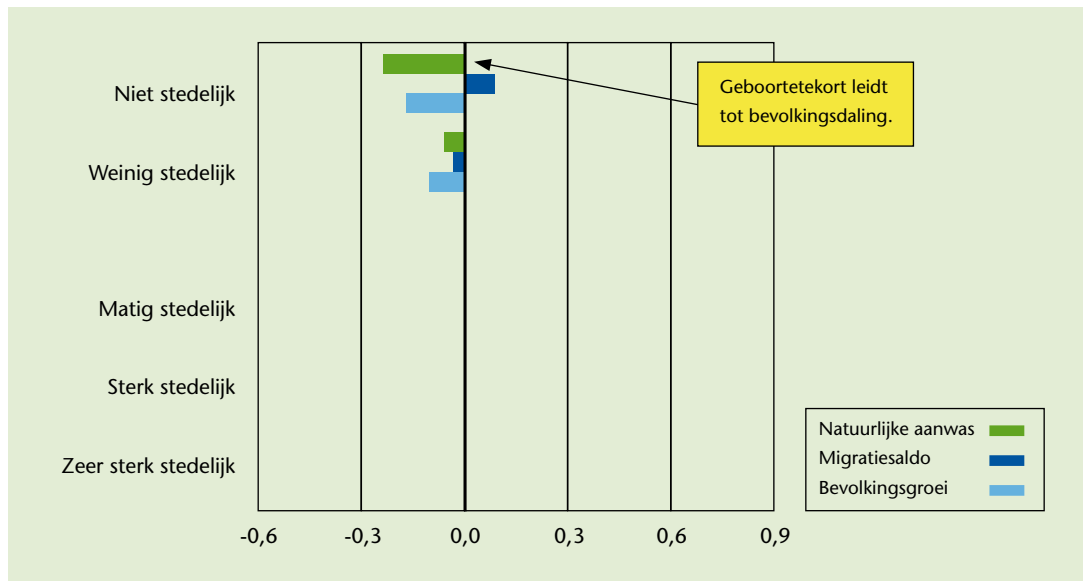
Tabel 3.4 Zeeland en deelregio's, aantal inwoners naar mate van stedelijkheid 2009

	Zeeuwsch-Vlaanderen		Overig Zeeland		Zeeland	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Totaal	107.000	100	274.000	100	381.000	100
Niet stedelijk	52.000	49	132.000	48	184.000	48
Weinig stedelijk	55.000	51	12.000	4	67.000	18
Matig stedelijk	0	0	37.000	13	37.000	10
Sterk stedelijk	0	0	920.000	34	92.000	24
Zeer sterk stedelijk	0	0	0	0	0	0

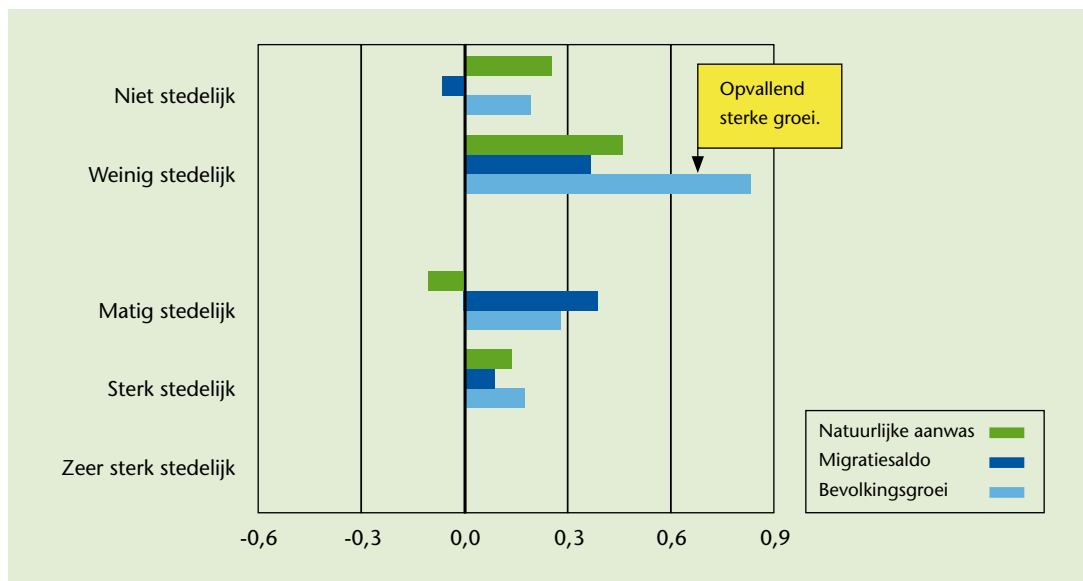
Als gevolg van afronding is som van de onderdelen niet altijd gelijk aan het totaal.

Bron: CBS, KcBB

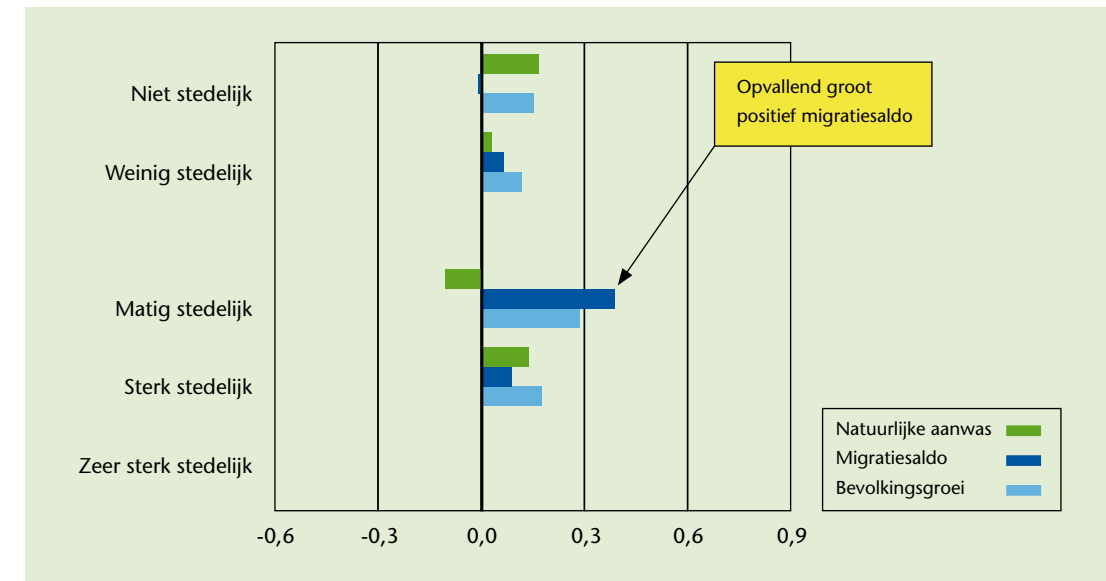
Figuur 3.7a Bevolkingsgroei Zeeuwsch-Vlaanderen in %, gemiddeld over 2001/2008

Figuur 3.7b Bevolkingsgroei Overig Zeeland in %, gemiddeld over 2001/2008

Figuur 3.7c Bevolkingsgroei Zeeland in %, gemiddeld over 2001/2008

Bron: CBS, KcBB

3.3 Conclusies bevolkingsgroei

Bevolkingsdaling wordt een steeds algemener verschijnsel, over het algemeen eerder op het platteland dan in het stedelijk gebied.

Achter die bevolkingsdaling op het platteland zitten echter verschillende oorzaken. In Delfzijl en omgeving en Oost-Groningen wordt de bevolkingsdaling vooral veroorzaakt door het wegtrekken van mensen (uitgaand migratiesaldo) en groeit het stedelijk gebied in de provincie Groningen nog wel aanzienlijk. In genoemde twee regio's van de provincie Groningen is op het platteland sprake van natuurlijke aanwas die wat kleiner is dan nul, maar vooral een trek van platteland naar stad. *Ongenuanceerd samengevat geldt voor de provincie Groningen: het platteland loopt leeg.*

In Zuid-Limburg daalt het aantal inwoners op het platteland, maar is de daling in het stedelijk gebied minstens even groot. Daar worden op het platteland ook te weinig kinderen geboren om het aantal inwoners op peil te houden, maar is het geboortetekort in de steden groter. In Zuid-Limburg is er een uitgaand migratiesaldo op het platteland, maar ook in de steden. *Ongenuanceerd samengevat geldt voor Zuid-Limburg: de regio, zowel platteland als stad, loopt leeg én sterft uit.*

In Zeeuwsch-Vlaanderen is de lage natuurlijke aanwas verantwoordelijk voor de bevolkingsdaling: *de regio sterft uit*. Er is nauwelijks een positief migratiesaldo, dat hoe dan ook op termijn de negatieve natuurlijke aanwas niet kan compenseren.

De gevolgen van bevolkingsdaling op het platteland zijn in een dichtbevolkt gebied zoals Zuid-Limburg anders dan in een dun bevolkt gebied, zoals Delfzijl en omgeving. Afstanden tot voorzieningen zijn in een dichtbevolkt gebied kleiner dan in een dun bevolkt gebied. Mogelijk dat daardoor in Zuid-Limburg het woonklimaat op het platteland minstens zo aantrekkelijk is als in de stad: op het platteland meer rust en ruimte en voorzieningen niet ver weg. Mogelijk dat daardoor in Zuid-Limburg de bevolkingsdaling in de stad minstens even hard gaat als op in het platteland.

Wat wij hier opmerken geldt weliswaar voor de drie genoemde regio's, maar een zestal andere krijgt daar in de nabije toekomst ook mee te maken: Achterhoek, Noord-Drenthe, West-Noord-Brabant, Zuidoost-Noord-Brabant, Midden-Limburg en Noord-Friesland.

De geschetste ontwikkelingen zijn de actuele ontwikkelingen uit het recente verleden en voor de nabije toekomst. Bevolkingsdaling wordt een steeds algemener verschijnsel, zeker op het platteland, maar of de bevolkingsdaling ook in de verdere toekomst op het platteland sneller blijft gaan dan in het stedelijk gebied is de vraag.

3.4 Bevolkingsontwikkeling naar leeftijd

3.4.1 Inleiding

De verandering van het totaal aantal inwoners is over het algemeen beperkt (lichte groei of lichte daling), maar de verandering van het aantal inwoners in bepaalde leeftijdsgroepen is soms groot.

Ten aanzien van de bevolkingsontwikkeling onderscheiden wij drie groepen: jongeren (0-19 jaar), potentiële beroepsbevolking (20-64 jaar) en ouderen (65 jaar en ouder). Van deze drie leeftijdsgroepen is per 1-1-2009 het aandeel in de totale bevolking berekend en de groei van het aantal in de komende tienjaarsperiode 2009-2019.

Het aandeel in de totale bevolking geeft de mate van ontgroening en vergrijzing. Over het algemeen is het echter van groter belang wat de groei in de komende jaren zal zijn van het aantal inwoners in de betreffende leeftijdsgroepen.

3.4.2 Nederland

Ontgroening

In Nederland is 24% van de bevolking jonger dan 20 jaar (tabel 3.5). Op het platteland is het aandeel van de jongeren in de totale bevolking iets hoger, namelijk 25%. Een kwart van de bevolking op het platteland is dus jonger dan 20 jaar. In het stedelijk gebied is dat 23%. Het platteland is wat minder ontgroend dan het stedelijk gebied. In de komende tien jaar daalt het aantal jongeren in Nederland (-6%). Op het platteland is de daling (-14%) veel groter dan in het stedelijk gebied (-1%).

Potentiële beroepsbevolking

In Nederland komt in 2011 een einde aan de groei van de potentiële beroepsbevolking (de bevolking van 20-64 jaar), omdat dan de naoorlogse geboortegolf de leeftijd van 65 jaar gaat passeren (tabel 3.5). In 2019 is het aantal mensen in die leeftijdsgroep 2% minder dan nu. Op het platteland is de daling (-5%) wat groter dan in het stedelijk gebied (-1%). In het zeer sterk stedelijk gebied is er nog geen daling.

Vergrijzing

Van de Nederlandse bevolking is nu 15% ouder dan 65 jaar. Het platteland is wat sterker vergrijsd (16%) dan het stedelijk gebied (14%). In de komende decennia neemt het aantal 65-plussers sterk toe, in de komende tien jaar met 31%. Op het platteland is de toename (32%) wat sterker dan in het stedelijk gebied (30%).

Tabel 3.5 Bevolkingsontwikkeling Nederland naar leeftijd, onderscheiden naar stedelijkheid

	0-19 jaar		20-64 jaar	65 jaar en ouder	
	Aandeel in totaal 2009	Groei van 2009 naar 2019 in %	Groei van 2009 naar 2019 in %	Aandeel in totaal 2009	Groei van 2009 naar 2019 in %
Totaal Nederland	24	-6	-2	15	+31
Niet stedelijk	25	-16	-7	16	+33
Weinig stedelijk	25	-13	-4	16	+31
Platteland	25	-14	-5	16	+32
Matig stedelijk	25	-8	-2	16	+32
Sterk stedelijk	24	-1	-1	15	+30
Zeer sterk stedelijk	22	+7	+1	13	+27
Stedelijk	23	-1	-1	14	+30

Bron: CBS, PBL, KcBB

In het zeer sterk stedelijk gebied is er geen daling maar een groei van het aantal jongeren. Maar die groei is niet voldoende om de daling van -1% in het gehele stedelijke gebied te compenseren.

3.4.3 Regio's

Ontgroening

Hiervoor is vermeld dat in Nederland als geheel het platteland wat minder is ontgroend dan het stedelijk gebied. Dit geldt ook voor vrijwel alle regio's (figuur 3.8a). Over het algemeen verschilt de mate van ontgroening echter niet veel tussen platteland en stedelijk gebied.

Het aandeel van jongeren in de totale bevolking ligt tussen 21% in Zuid-Limburg en Zeeuwsch-Vlaanderen en 30% in Flevoland. De regio's met bevolkingsdaling in de provincies Groningen, Limburg en Zeeland hebben allemaal een laag aandeel jongeren, zowel op het platteland als in het stedelijk gebied (tabel 3.6).

In alle regio's daalt het aantal jongeren in de komende jaren op het platteland veel sneller dan in het stedelijk gebied (figuur 3.8b). In diverse regio's daalt het aantal jongeren in de komende tien jaar met ongeveer een vijfde. Zo ook op het platteland in Delfzijl en omgeving en in Zuid-Limburg. In Zeeland is de daling van het aantal jongeren beperkt.

De meest recente regionale bevolkingsprognose van het CBS (2008) geeft in de regio Overig Groningen (gemeente Groningen en omgeving) een zeer hoge groei van het aantal jongeren in het stedelijk gebied. Waarschijnlijk zal dit in mindere mate het geval zijn bij de nieuwe prognose die medio 2009 beschikbaar komt.

Potentiële beroepsbevolking

In Nederland als geheel daalt de potentiële beroepsbevolking (bevolking van 20-64 jaar) op het platteland sneller dan in het stedelijk gebied. Dat geldt ook voor de meeste regio's (figuur 3.9). Er zijn diverse regio's waar de omvang van de potentiële beroepsbevolking over tien jaar een tiende kleiner is dan nu. Dat geldt ook voor de regio's met bevolkingsdaling in de provincies Groningen en Limburg, maar niet in Zeeland. Daar is de daling beperkter, maar wel sterker dan het landelijke gemiddelde.

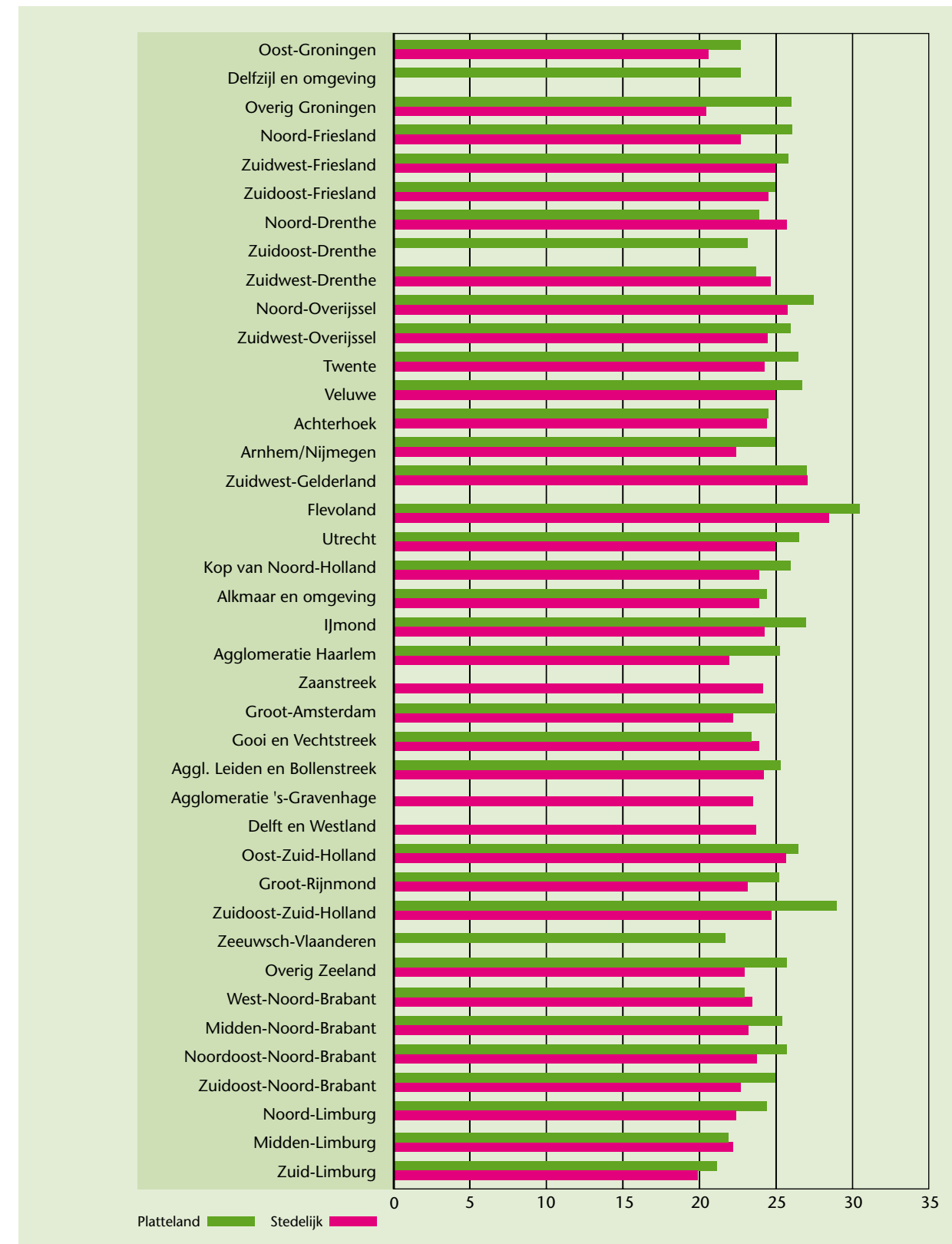
Vergrijzing

In Nederland als geheel is het platteland wat sterker vergrijsd dan het stedelijk gebied. Dat geldt ook voor vrijwel alle regio's (figuur 3.10a).

Het aandeel van 65-plussers in de totale bevolking ligt op het platteland tussen 12% in Flevoland en 21% in de Agglomeratie Haarlem. De regio's met bevolkingsdaling in de provincies Groningen, Limburg en Zeeland hebben een hoog aandeel ouderen op het platteland (18 tot 20%).

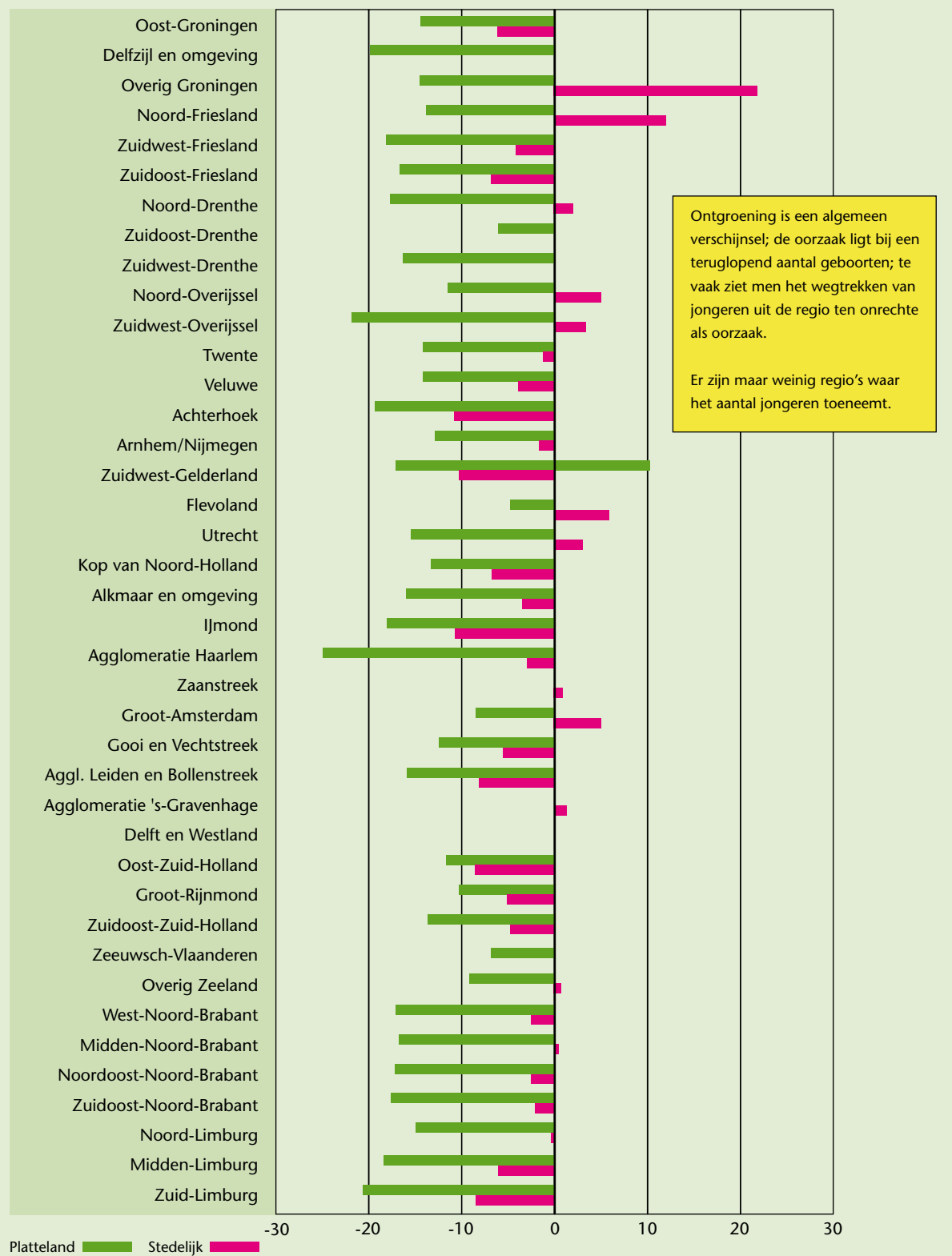
In Nederland neemt op het platteland in de komende tien jaar het aantal 65-plussers wat meer toe dan in het stedelijk gebied. Dat geldt ook voor de meeste regio's (figuur 3.10b). In veel regio's neemt het aantal ouderen in de komende tien jaar met meer dan een derde toe. De regio's met bevolkingsdaling in de provincies Groningen, Limburg en Zeeland zijn al sterk vergrijsd, waardoor daar de komende jaren het aantal ouderen relatief minder toe neemt dan landelijk.

Figuur 3.8a Aandeel jongeren (0-19 jaar) in totaal aantal inwoners (mate van ontgroening), 2009, onderscheiden in platteland en stedelijk

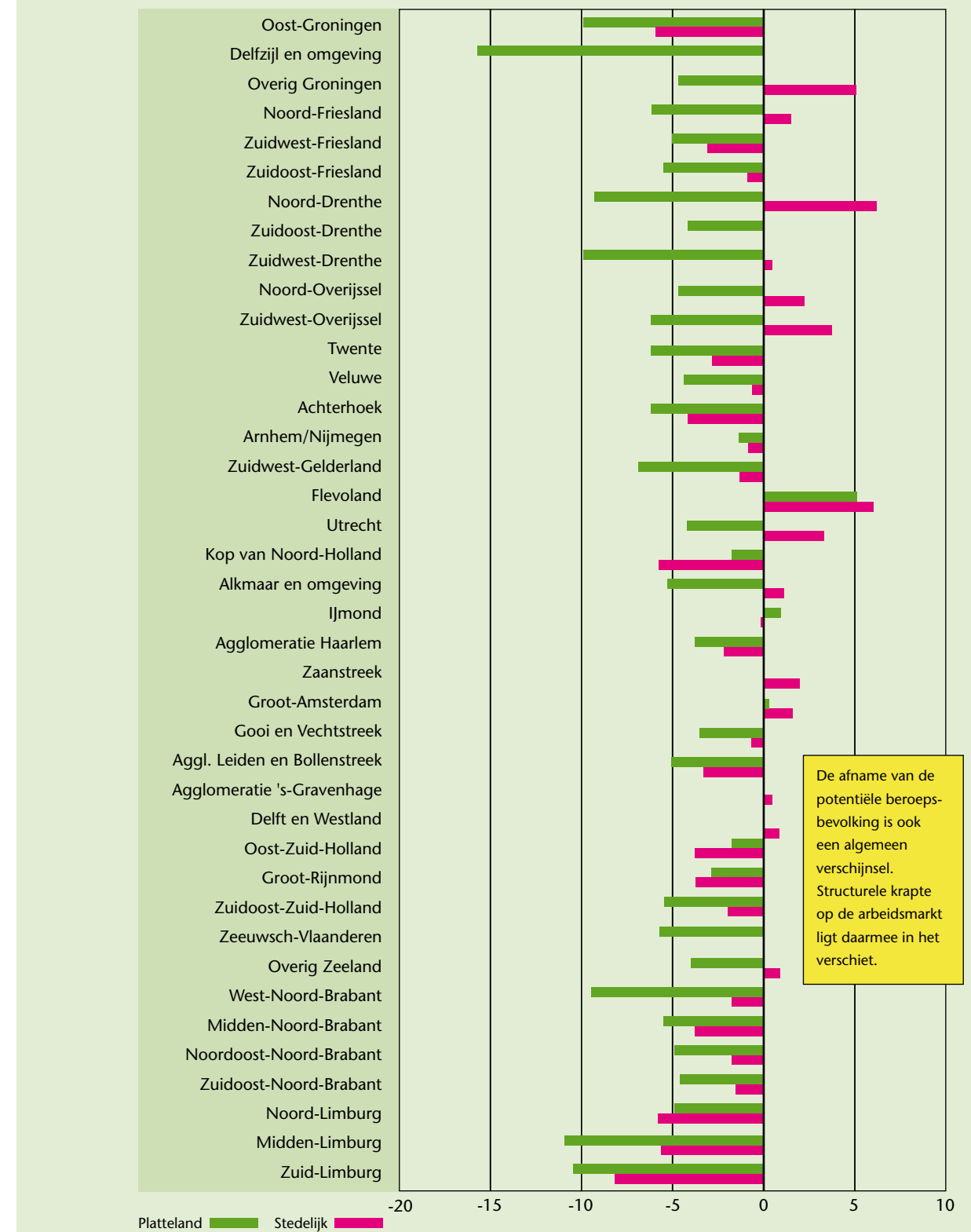
Bron: CBS, PBL, KcBB

Figuur 3.8b Verandering van het aantal jongeren (0-19 jaar) van 2009 naar 2019 (tempo van ontgroening), in procenten, onderscheiden in platteland en stedelijk

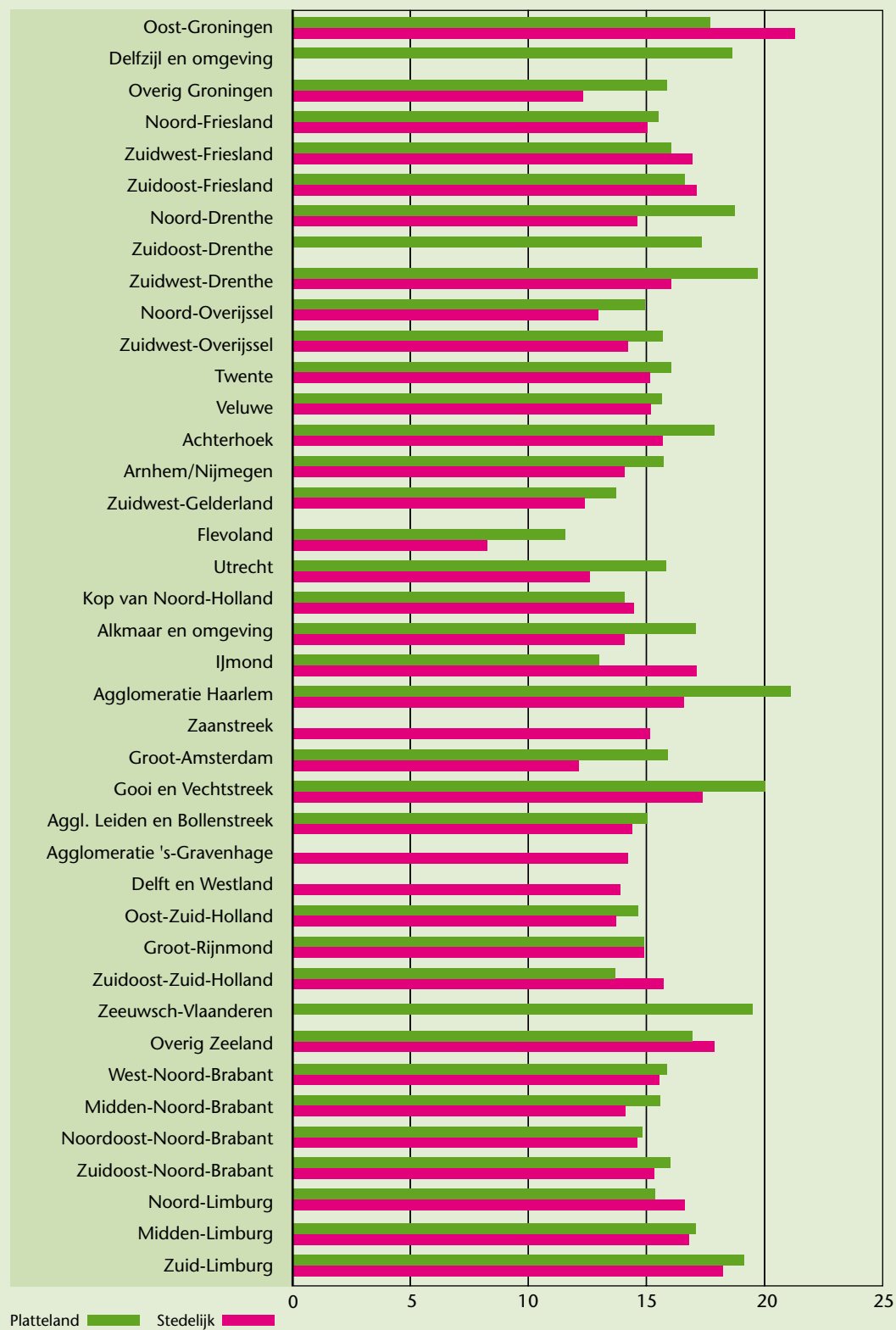
Bron: CBS, PBL, KcBB

Figuur 3.9 Verandering van de omvang van de potentiële beroepsbevolking (20-64 jaar) van 2009 naar 2019, in procenten, onderscheiden in platteland en stedelijk

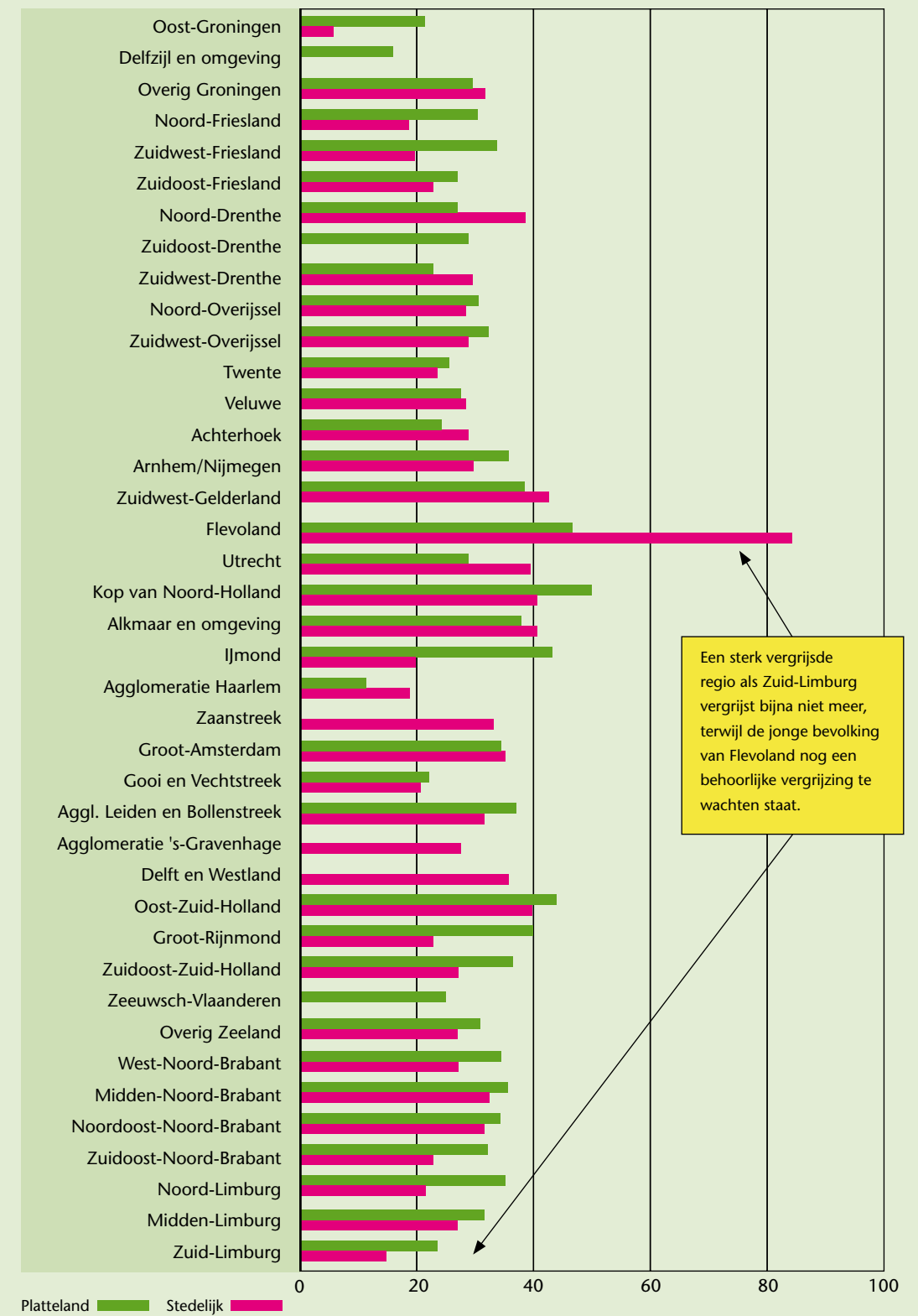
Bron: CBS, PBL, KcBB

Figuur 3.10a Aandeel ouderen (65 jaar en ouder) in totaal aantal inwoners (mate van vergrijzing), 2009, onderscheiden in platteland en stedelijk

Bron: CBS, PBL, KcBB

Figuur 3.10b Verandering van het aantal ouderen (65 jaar en ouder) van 2009 naar 2019 (tempo van vergrijzing), in procenten, onderscheiden in platteland en stedelijk

Bron: CBS, PBL, KcBB.

Tabel 3.6

Bevolkingsontwikkeling naar leeftijd, onderscheiden naar platteland en stedelijk in de provincies Groningen, Limburg en Zeeland

	0-19 jaar		20-64 jaar	65 jaar en ouder	
	Aandeel in totaal 2009	Groei van 2009 naar 2019 in %	Groei van 2009 naar 2019 in %	Aandeel in totaal 2009	Groei van 2009 naar 2019 in %
Delfzijl en omgeving					
Platteland	22	-20	-16	19	+16
Stedelijk					
Oost-Groningen					
Platteland	22	-14	-10	18	+22
Stedelijk	20	-7	-6	21	+6
Overig Groningen					
Platteland	26	-14	-5	16	+31
Stedelijk	20	+22	+5	12	+32
Zuid-Limburg					
Platteland	21	-21	-10	19	+24
Stedelijk	20	-8	-8	18	+15
Midden-Limburg					
Platteland	22	-18	-11	17	+32
Stedelijk	22	-6	-6	17	+28
Noord-Limburg					
Platteland	24	-15	-5	15	+36
Stedelijk	22	-0	-6	17	+22
Zeeuws-Vlaanderen					
Platteland	21	-7	-6	20	+26
Stedelijk					
Overig Zeeland					
Platteland	25	-8	-4	17	+31
Stedelijk	23	+1	+1	18	+27

Bron: CBS, PBL, KcBB.

3.5 Conclusies bevolkingsontwikkeling naar leeftijd

Voor gezagsdragers en beleidsmakers is niet alleen de ontwikkeling van de bevolkingsomvang belangrijk, maar ook de ontwikkeling van de samenstelling van de bevolking qua leeftijd. Bij de ontwikkeling van de bevolking zagen we behoorlijke regionale verschillen, verschillen tussen stedelijke gebieden en platteland, maar ook verschillen tussen plattelandsgebieden onderling. Met betrekking tot de leeftijdsopbouw en de wijzigingen daarvan naar de toekomst toe zijn die verschillen aanmerkelijk geringer.

Vergrijzing is een verschijnsel dat al decennialang speelt. Die ontwikkeling gaat ook nog een behoorlijke tijd door. Waar we mee te maken krijgen is dat de babyboomgeneratie de leeftijd van 65 gaat bereiken. Daarmee krijgen we een extra stijging van de omvang van die leeftijdsgroep. Vandaar ook dat heel Nederland te maken krijgt met vergrijzing. De verschillen in mate van vergrijzing tussen het platteland en het stedelijk gebied zijn gemiddeld in Nederland niet groot. In de provincies Groningen (met uitzondering van Oost-Groningen), Limburg en Zeeland zien we op het platteland een grotere mate van vergrijzing dan in het stedelijk gebied.

De krimpregio's Delfzijl e.o., Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg hebben al een relatief grijze bevolking, waardoor het tempo van de verdere vergrijzing laag is.

Ontgroening is een verschijnsel dat we in sterkere mate aantreffen op het platteland. Groei van het aantal jongeren vinden we eigenlijk alleen terug bij de zeer sterk stedelijke gebieden. Van de eerder genoemde krimpregio's valt de ontgroening in Zeeuws-Vlaanderen relatief mee. De andere twee regio's laten wel het beeld van een sterke ontgroening zien.

Kijkend naar de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking kunnen we vaststellen dat dit parallel loopt met die van de ontgroening, namelijk sterker op het platteland en naar verhouding gering in Zeeuws-Vlaanderen.